

Izhaja:
vsako sredo popoldne
in soboto zjutraj.
Stane za celo leto 15 L.
« pol leta 8 L.
« četrt leta 4 L.
Za inozemstvo celo
leto lir 40.
Na naročila brez da-
poslane naročnine se
ne moremo ozirati.
Odgovorni urednik:
Polde Kemperle.

GORIŠKA STRAŽA

Št. 8

V Gorici, v soboto 30. januarja 1926.

Leto IX.

Ne frankirana pisma
ne sprejemajo. Oglasi se
računajo po dogovoru
in se plačajo v naprej.
List izdaja konsorcij
GORIŠKE STRAŽE.
Tisk Zadrudne tiskarne
v Gorici, Riva Piazzala
ta št. 18.
Uprava in uredništvo:
ulica Mameli št. 5.
(prej Scuole).
Telef. int. št. 308.

Za naše šolstvo.

Spodaj priobčujemo interpelacijo, ki jo je vložil naš poslanec dr. Besednjak na vlado radi odloka z dne 22. nov. l. l., s katerim se odpravljajo tako zvane dodatne slovenske ure na ljudskih šolah. Ker se nočemo spravljati v nevarnost, da bi bil naš list zaplenjen in ker vemo, da bi bila pri točasnih razmerah vsaka beseda na naslov odločujočih krogov govorjena v veter, zato ne bomo na račun oblasti zapisali nobene besede. Naše postopanje je gotovo vsakemu popolnoma razumljivo: ostrih besed ne smemo rabiti, ljubeznivih ne moremo. Kljub temu živi v nas vedro upanje: italijanski narod, ki slovi radi svoje svobodoljubnosti in s tako plamtečim srcem goji svojo narodno samobitnost, bo gotovo uvidel krivico, ki se nam dela, ko se nam jemlje možnost vzgoje svoje lastne narodnosti. Imamo sveto uverjenje, da se bo miselnost vladačih krogov preokrenila in bo opravičenost naših teženj in prošenj dosegla popolni uspeh. Dokler se pa to ne zgodi, moramo biti čuječi in pazni.

Obračamo se zato do našega ljudstva, do naših staršev in mladine. Vemo, da je ljubezen do rodnega jezika v njih globoko vkoreninjena, vemo tudi, da se zgoraj omenjeni kraljevi zakon na naših ljudskih šolah še ne izvaja in bo zato marsikdo z začudenjem sledil našim skrbem, toda gotovo je, da bo vladna naredba, če ne prej z novim šolskim letom, v celoti izvedena. Mi moramo radi tega že danes računati z ukrepom kot suhim dejstvom. Mi moramo že sedaj misliti na sredstva, s katerimi bomo zavrnila udarec, ki naj bi nam zadal narodno smrt.

Naj rečemo samo par kratkih besed: Mi hočemo živeti svoje svojstveno, narodno življenje. Rodni jezik, ki smo ga vsrkali z materinim mlekom in prvo očetovo svarečo besedo, nam tvori ustvarjajoči temelj za naše samobitno udejstvovanje. Zato ga cenimo, gojimo in ljubimo ter si ga hočemo ohraniti. Našli bomo nedvomno tudi nota, da ga bomo ohranili. Ne plašimo se v tem oziru nikakih žrtev, nikakega truda. Ko priobčujemo pikri obračun, ki ga je napravil naš poslanec z vladno naredbo, dodajemo samo še slovesno zagotovilo: Težki dnevi so našli krepko, zrelo ljudstvo; vse lahko izgubimo, svojega narodnega pričanja ne bomo nikoli!

Interpelacija

prvem ministru, načelniku vlade in prosvetnemu ministru.

Šolska reforma Gentile (kr. odlok 432 od 22. 1. 1925) je vzela slovenecem in Hrvatom, bivajočim v Italiji, naravno pravico, da odgajajo svoje otroke v materinem jeziku in jim odtegnila tako ono vzgojo, ki je po naziranju vzgojiteljev vsega sveta edino prava in človeškim potrebam odgovarjajoča. Jezik domače družine je postal z imenovano reformo neobvezen predmet, kakor bi bilo lahko risanje ali glasba, in njegov pouk se je bil omejil na tako zvane dodatne ure.

Kraljevi odlok od 22. nov. 1925. št. 2191, objavljen v »Uradnem listu« dne 21. decembra 1925. je zatrl sedaj v ljudskih šolah slovenski in hrvatski jezik tudi kot neobvezen predmet. Slovensko ljudstvo je prišlo v bridek položaj, da na svoji

rodni zemlji, v javnih šolah, ki jih ono samo vzdržuje in plačuje, ne čuje več niti besede domače govornice.

Želim poznati vzroke, radi katerih se je zdelo prosvetnemu ministru primerno, da je dal objaviti odlok take vrste.

Ker je italijanskemu jeziku po zaslugi Gentilejevega zakona itak zagotovljena in zajamčena na slovenskem ozemlju polna in izključna premoč v ljudski šoli, se novi kraljevi odlok ne more smatrati za drugo nego za premišljen in dobro pripravljen udar, naperjen proti našemu ljudstvu z edinim namenom, da se iztrebi iz src slovenskih in hrvatskih otrok govornica njihovih očetov. Zgolj raznarodovalni značaj odloka je očiten. Naše ljudstvo, se-

stavljeno iz polnopravnih italijanskih državljanov, se zaveda, da vrši svoje dolžnosti do države in pošilja svoje sinove v kraljevo vojsko, mora pa istočasno ugotoviti, da prosvetno ministrstvo noče vzeti na znanje obstanka slovenske narodne manjšine in vpoštovati njenih posebnosti in njenih izročil, njenih potreb in naravnih pravic. Slovani so zagazili v šolskem oziru v položaj, ki je podoben onemu iz 18. stoletja, za dobe nasilnega ponemčevanja no Jožefu II. in se čutiljo radi tega globoko vzbunjene.

Vprašam vsled tega prvega ministra in ministra prosvete, ali se jima ne zdi neobhodno potrebno, da prekličeta tudi radi dobrega slovesa Italije imenovani kraljevi odlok.

Želim pismenega odgovora.

Dr. E. Besednjak
drž. poslanec.

Kaj se godi po svetu?

Od novega leta sem pošiljal iz sosedne Jugoslavije poročila, da se bodo zgodile v vladi razne spremembe. V radikalnih vrstah se nekateri poslanci ne obnašajo več prav ubogljivo. Govori se, da hočejo nastopiti proti svojemu voditelju in ministrskemu predsedniku Pašiću, ki se jim zdi prestar. Na njegovo mesto bi radi postavili kakkega mlajšega tovariša. Mislijo na sedanjega zunanjega ministra Ninčiča.

To strujarsko gibanje v vladni stranki radikalov pa ni osamljeno. Tudi zavezanci sami — radikali in radičevci — se med seboj ne zaostopijo prav posebno dobro.

Povrhu pa pritrkava in grmi še opozicija. Na žalost moramo reči, da je pot do »sporazuma« še bolj razklala razne stranke in struje.

Zgolj politično zavežništvo.

Radikalno radičevska vlada. Že ob njenem nastopu jih je bilo mnogo, ki so ji prorokovali naglo smrt. Marsikom se je čudno zdelo, da se je Pašić odločil, da bo delil oblast z Radičem, katerega je imel za prtega kot veleizdajnika. Toda Pašić in Radič sta dobro računala. Nobena vlada ni še imela po številu tako trdne večine, kot jo ima sedanja. Dve tretjini poslancev v zbornici imata Radič in Pašić za seboj. Opozicija jima torej s svojim številom ne more do živlega; pri nobenem predlogu ne more preglasovati vladnih strank. Zato se obe vladni stranki trdno v sedlu in se ne brigata dosti za vpitje opozicije.

Štefan Radič in Nikolaj Pašić potrebujeja drug drugega, zato se ne bosta razšla sebi v škodo. Kdo bi si bil mislil pred letom dni, da bo Pašić voščil Radiču za god vso srečo in da bo Radič napival Pašiču, naj živi vsaj še sto let. Nekateri hudomušneži so trdili, da je premeteni Radič pri pojedini v Zagrebu na dan svojega godu to zato želel, da bi sto let starega Pašiča lahko po svoje sukal. Ta zunanja ljubezen voditeljev obeh najmočnejših strank pa nima pravega temelja.

Že precej krat so se spričkali radikali z Radičevimi pristaši. Navadno so bile temu bolj vzrok malenkostne in osebne stvari, kakor pa načelne razlike.

Parkrat je minister Radič spravil v zadrego svojega ministrskega tovariša Ninčiča vsled svojih ostrih

govorov proti sosednjim državam. Ninčič je moral kot zunanji minister prositi, naj ne zamerijo. Take Radičeve nepredvidnosti so precej rahlale vezi med radikali in radičevci. Nato je Štefan Radič izzval majhen spor radi nekega tobaka v Hercegovini. Radikali so namreč odpustili Hercegovincem ves davek za tisti tobak, ki ga pridelajo za lastno uporabo. Radič se je temu z vso silo upiral, ker se je bal, da bodo radikali pridobili seljake po Hercegovini za se. Veliko vpitje, da se bo radikalno-radičevska zveza razdrla, so zagnali takrat, ko se je odpravljalo jugoslovansko odposlanstvo na pot v Ameriko, da uredi vojne dolgove. Radič je hotel za vsako ceno, da mora biti v odposlanstvu tudi eden njegovih zaupnikov. No, nazadnje so se domesnili, da bo šel Radičev zaupnik poslanec Dežman v Ameriko. Toda ne k pogajanjem, ampak kot načelnik jugoslovanskega oddelka na mednarodni razstavi v Filadelfiji.

Prosvetni minister Radič se je ostro spopadel z notranjim ministrom Božo Maksimovićem radi orožništva na Hrvaškem. Radič je trdil, srbijanski orožniki batinjajo hrvatske seljake. Zato sta si še sedaj ministra Radič in Maksimović precej gorka. Vse take prepire in prepirke je glavno Radičev glasilo »Dom« na široko razkladalo svojim bravcem. Umevno, da so bili radikali zato na Radiča jezni.

Prav tako ni pogodu radikalom, da se je Radič zaletel pri vprašanju univerz. Prosvetni minister v Pašičevi vladi je zato izzval precej nevolje in godrnjanja po vsej državi. Zdaj pa je mnogo hrupa zato, ker je Radič poslal v pokoj večje število zagrebških univerzitetnih profesorjev. Ti so znani kot politični nasprotniki hrvatske seljačke stranke in zato si namigujejo opozicionalni politiki, da se je hotel Radič nad profesorji le maščevati.

Toda kakor smo že zgoraj dejali, taki spori ne bodo razbili zveze med obema strankama. Potem bi obe izgubili moč. Nobena politična stranka pa si ne da rada izviti iz rok krmila. Vsled tega moramo precej previdno poslušati vesti, da se bo sedanja vlada kmalu zrušila.

Kaj pravijo po Belgradu?

Belgrajski politični krogi in belgrajski politični listi imajo razne sodbe o sedanjem političnem polo-

žaju v vladnih palačah. Ugledna »Politika«, ki ne pripada pravzaprav nobeni stranki piše, da radikali za zdaj molče, dokler ne bo državni proračun pod streho. Ko pa ne bodo več rabili radičevskih glasov pri glasovanjih, pa bodo že katero bolj ostro rekli.

Radič pa se je menda tudi za take slučaje že prevedel. V svojih listih je začel tožiti, da je sedanja zveza le dveh strank preozka za celo državo. Zato bi bilo najbolje, če vstopijo v vladno zvezo še Davidovičevi demokratje in pa muslimani iz Bosne, ki za zdaj še sede v opozicionalnih klopih. Radič hoče na ta način prepričati, da bi se ga radikali iznebili. Ker radikali in Davidovičevi in morda še Turki bi ne imeli močne večine. Zato bi morali poklicati v svoj krog tudi njega. Radikalni list »Samouprava« pa hudo piše proti tej takozvani »razširjeni koaliciji« (zvezi). Kljub temu pa spahovci (bosanski muslimani) že računajo, da bodo vstopili v vladno. Njihov poslanec dr. Behmen je že dajal svojim volivcem razne obljube, kako bo, ko bo na vladi.

»Politični glasnik«, ki je eno najbolj uradnih glasil radikalne stranke piše, da v Radičevi hrvaški seljački stranki sumljivo poka. Ko se je ustanovila »Hrvatska federalistična seljačka stranka«, je dosti nekdanjih uglednih Radičevih pristašnikov pristopilo k novi stranki. Razen tega pa pravijo, da se ne moreta več prav dobro Radič in njegov nečak Pavle, ki je minister za agrarno reformo.

Prav isti list pa izraža tudi sodbo o lastni stranki. Pravi, da je Radič ustvaril težek položaj in da je potrebna bolj mlada roka kot je Pašičeva, da vzame v roke oster nož in izreže kar je nezdravega pri sedanji vladi.

Tako slikajo sami radikalni listi trenutno politično stanje, ki je kazalo, da se ne more prav premakniti ne na desno ne na levo. Zato pričakujejo, da bo Pašić, ki je že večkrat pregledal politično meglenost, tudi zdaj prav premaknil podobice na šahu.

Opozicija je tudi na delu.

Razume se, da pri tem gibanju tudi opozicija ni ob strani. Omenjali smo že veliko število shodov, ki jih je priredila samostojna demokratska stranka. Njen voditelj Svetozar Pribičević nastopa na vseh političnih shodih silovito ostro proti sedanji vladni zvezi. Naštevava njene grehe in biča njene napake. Večkrat se mu pri tem prigodi, da se bori prav proti tistim napakam, katere je sam pomagal ustvarjati, ko je bil še v ministrskih sobah.

Davidovičevi pristaši še mirno čakajo. Toda tudi v njihovih vrstah se kaže, da mislijo na skorajšnje spremembe v politiki. Zelo pozorni so postali v Beogradu, ko je kralj poklical k sebi Ljubo Davidoviča in se z njim posvetoval.

Resen Radičev in vladni tožnik pa je Slovenska ljudska stranka. Kot predstavnica slovenskega ljudstva poudarja, da se vlada malo zanima za Slovenijo. Ta del države da največ plačuje v skupno državno blagajno, iz nje pa ne dobiva skoraj nič.

Dr. Korošec hodi med Hrvatke, da bi oslabil Radičev stranko. To je tudi vrnitev za Radičev pohod v Slovenijo. Pri proračunskih pravaših padajo ostre besede na glave slovenskih poslancev, ki sede na vladnih klopih in glasujejo za

proračune, ki se ne ozirajo na potrebe in težnje Slovenije.

Vsi taki naskoki pa ne bodo vladne omajali. Moralo bo priti kaj nadnega, da se položaj zasuče. Zato pravi po pravici Herman Wenzel, znani poznavalec jugoslovanskih političnih razmer, da nikakor

ni sedanja vlada na tako šibkih temeljih kot trde nekateri, pa tudi ne na tako močnih, kot si predstavljajo drugi. Prišlo bo gotovo kako iznenadenje, zaključuje. Mi pa pravimo, naj pride, da le ne v škodo močni in enotni Jugoslaviji, državi sporazuma in bratske vzajemnosti vseh južnih Slovanov.

DNEVNE VESTI.

V ZNANJE.

Današnja številka »G. Straže« smo poslali samo onim naročnikom, ki so naročnino za letošnje poravnali. Če bi se pripetila kakšna pomota, prosimo, da naj se nam blagohotno pregleda.

Gospodje, to ni lepo!

V poročilu o pogrebu bistriškega dekana dr. Kržišnika trdi »Edinost«, da je zastopnik slovenskih krščanskih organizacij dr. Janko Kralj na grobu poveličeval načela svoje stranke, kar da je naredilo zelo mučen vtis. V zadnjem »Malem listu« je g. dr. Kralj objavil svoj govor v celoti. O kakem poveličevanju strankarskih načel (če ni gospodom v Trstu že krščanstvo strankarsko načelo!) ni ne duha ne sluha. Zato ni lepo, gospodje, da celo pogreb izrabljate v to, da udrihate. Gospod poslanec Wilfan, ki je na grobu zelo lepo govoril, je priča, da poročilo v »Edinosti« ni resnično.

Vsi so iz enega tabora.

Poslanec dr. Wilfan je ob grobu pokojnega dr. Kržišnika slavil »južnoško četo slovenskih duhovnikov«. V nedeljo pa je mladi agitator Zvezze prosvetnih društev govoril v Biljani z vsoto otroško ihto proti istim duhovnikom in je udrihal kolikor so mu mlade moči dopuščale po njih ter jih obkladal z danes kot psovko rabljeno besedo »farji«. Ali naj kaj dostavimo? Dogodek sam govori že dovolj jasno!

Kmetijski pouk v Jugoslaviji.

Jugoslavija je zadnje čase pričela precej skrbeti za kmetijski pouk. Do sedaj delujeta dve visoki šoli. To je gospodarsko-šumarska fakulteta v Zagrebu in podobna na vseučilišču v Beogradu. Srednje kmetijske šole imajo v Križevcih na Hrvaškem, v Valjevu v Srbiji in za Slovenijo v Mariboru. Od leta 1922. imajo te šole namen vzgajati učitelje za nižje kmetijske šole, oskrbnike državnih zemljišč in veleposestre ter umne samostojne gospodarje. Učenci, ki so dovršili nižjo, srednjo ali meščansko šolo imajo tudi praktične yaje v naravi. Poleg teh je veliko število nižjih kmetijskih šol. Pri nas smo pa še dosti nazaj. Nekdanje slovenske kmetijske šole ni več. Potovalni učitelji so le slab nadomestek.

Verdi.

V sredo je bilo petindvajset let, odkar je umrl najslavnejši italijanski skladatelj Giuseppe Verdi. Kot priprost sinček vaškega krčmarja je gledal starega farnege organista. Ko je prišel kot mladenič v službo k nekemu trgovcu, je ta spoznal kakšen talent se skriva v fantu in ga je dal v šole. In res, Verdi je postal eden največjih komponistov na svetu. Ko je blizu devetdeset let star umiral, je bil splošno slavljen. Njegove opere in druge skladbe so neumrljive.

Verdijevo ime je bilo znano tudi nekdanjim avstrijskim Italijanom. Dali so natisniti plakate »Evviva V. E. R. D. I.« V resnici je pa to pomenilo: »Evviva Vittorio Emanuele, Re d'Italia.«

Drobna poročila iz Rima.

Iz Rima pišejo, da je v četrtek prvi minister Mussolini imel več važnih razgovorov; da je potem šel s senatorjem Cremonesijem na lov; da bo znani Tržačan Giunta prvi za predsednikom v poslanski zbor

nici; izvolili ga bodo za podpredsednika;

da francoski listi pišejo, kako je po londonskih pogovorih zrastel naš ugled, ker se postavimo, da lahko plačujemo;

da si bosta fašistovska poslanca Finzi in Casalini s sabljami dopovedala, kdo je bolj brihten.

Torej je reč resna.

Kakor smo že povedali so Nemci začeli živahno delati na to, da bi noben Nemec več ne hodil v Italijo na izlete in zijala prodajati za drag denar. Od tega tujskega prometa ima naša država velikanski vir dohodkov. To bi naj bila nemška osveta za njih brate v Tirolih. Italijanski domoljubni študentje so se takoj začeli zbirati na shode v Napolju in Milanu, da protestirajo proti tej nemški grožnji. Toda kdor ima denar gre lahko kamor hoče na izlet, pa če se krčmar še tako ihta. Naj ubira take strune kot so gostu po volji, če hoče od njega zaslužka.

Leto molčanja.

Kakor pravijo fašistovski listi bo to leto leto molčanja in dela. Sam Mussolini bo torej letos bolj molčal in več delal. S tem hoče dati lep vzgled poslancem in svojim tovarišem. Kako bodo neki to prenesli?

Težave nove nemške vlade.

V torek se je nova nemška vlada sredine predstavila v poslanski zbornici. Toda sprejeli so jo zelo mrzlo. Komunisti so cel čas vladne izjave vpili in razsajali. Pristaš nacionalne stranke poslanec Scholz je stavil predlog, naj se pristop k Zvezi narodov še odloži. Za predlog so glasovali nemški nacionalci, socialni demokratje in komunisti. Vladne stranke niso v trdni večini.

Priznanje naših rojakov.

Pri svetosavski proslavi na ljubljanski univerzi je bil nagrajen tudi naš rojak Anton Kuhelj s Tržaškega. Napisal je učeno razpravo iz matematike. Akademik Kuhelj, ki je delaven član naše »Dijaške zveze«, je na matematičnem oddelku ljubljanske univerze najbolj nagrajen dijak in bo najbrže nadaljeval svoje študije v inozemstvu.

Nagrajen je bil na filozofskem oddelku tudi solkanski rojak Peter Zavrtnik. Napisal je razpravo »Ali naj šola življenje vodi ali spremlja«.

Mednarodna časnikarska zveza.

V Ameriki so pred kratkim ustanovili mednarodno časnikarsko zvezo. Mislijo jo razširiti po cellem svetu. Namen pa ima zelo plemenit. Hoče namreč med ljudmi buditi in dramiti potrebo po medsebojnem pomirjenju in razorožitvi. Časnikarji, ki se vpišejo za udeležbo, morajo obljubiti, da bodo v tem smislu pisali in delali. Samo če ne bodo bojaželjni kapitalisti kar cele zveze podkupili.

Kako zna.

O paševanju generala Pangalosa na Grškem smo že pisali. Zdaj je razpisal državno posojilo. Seve, vsak mora »prostovoljno« nekaj dati, sicer mu bo slaba predla. Pri časnikarjih pa se je diktator zbal, da ne bi popisali tega »prostovoljnega« nabiranja. Zato jim je dal naprej povedati, naj o tem nikar nič ne pišejo, sicer jih doletijo najhujše kazni.

Radića prosijo, naj bo doma.

Kakor vsako leto se tudi letos vrše po jugoslovanskih univerzah svetosavske proslave. Na teh proslavah razdelijo nagrade najbolj pridnim dijakom. K proslavi na belograjski univerzi pride običajno tudi prosvetni minister. Letos je pa poslanec univerze šel prosit svetnega ministra Radića, naj nikar ne pride, ker bi mogoče začeli študentje žvižgati, če se prikaže.

Sumljivo odlašanje.

Določeno je bilo, da pridejo 20. feb. na Bledu skupaj zunanji ministri Jugoslavije, Češke in Romunske. Zborovanje »Malega sporazuma« pa se je odložilo, ker je Romunija tako želela. V Beogradu menijo nekateri politiki, da mora biti za romunsko prošnjo nekaj zadaj.

Gospod Pašić se vrača.

V četrtek dopoldne se je vračal iz Montecarla skozi Trst jugoslovanski ministrski predsednik Pašić. Vračal se je s svojih zimskih počitnic v Beograd, ker se v radikalni stranki nekaj kregajo.

Dr. Korošec med Hrvati.

Voditelj Slovenske ljudske stranke dr. Korošec hodi na zborovanja med Hrvate. Te dni je spet začel s celo vrsto političnih shodov. Povsod odobrava kmečko ljudstvo možato politiko slovenske in hrvaške ljudske stranke.

Zdaj bo sodba.

Farinaccijev list »Regime fascista« pravi, da bodo sodili Matteottijeve napadalce začetkom marca. Vdova po umorjenem poslancu se je že naveličala odlašanja obravnave in je odstopila od tožbe. Glavnega obdolženca Duminiya bo branil pred sodniki sam Farinacci. Pravijo, da bo Farinacci dober zagovornik.

Čedna družba.

Francoski policaji in detektivi so izvohali končno vse tiste, ki so pomagali pri tiskanju sleparskih bankovcev na Madžarskem. Vseh sleparjev skupaj je okroglo 240. Med temi je nekaj študentov, nekateri so profesorji, nekateri sodniki, potem sin državnega predsednika Štefan Horthy, prvi krilni pobočnik državnega predsednika, načelnik generalnega štaba, več politikov in in poslancev. Dopisnik pariškega lista »Matina« trdi, da je celo med petindvajsetimi preiskovalnimi sodniki 19 takih, ki drže z visoko sleparsko družbo. Volk bo sodil volka!

Kako meni Coolidge.

Coolidge (izg. Kulidž) je predsednik največje svetovne velesile Združenih držav severne Amerike. Ta mož je dejal v Washingtonu takole: »Verso življenje državljanov je najboljši predpogoj za dobro politiko. Postava ni v stanu prisiliti državljanov, da bi jo vpoštevali in spoštovali, če je v ljudstvu vest izginila. Ne vidim drugega sredstva razen vere, če hočemo dati postavam veljavo in rešiti človeško družbo zla. Ne pomaga nobena vzgoja, nobena sila, če ni vere!«

Kako majhno človeče sodi pač lahko drugače.

Koliko je nas državljanov?

Ministrski predsednik je dal sestaviti seznam državljanov v Italiji. Iz njega je razvidno, da je v Italiji z nami vred ravno 42.115.606 državljanov. Naša videmska pokrajina ima 1.099.000 ljudi. Pišejo, da se je prebivalstvo Italije v 4 letih pomnožilo za 3 milijone. Je pa kruha zato manj.

Stanovanja bodo dražja.

Vlada je odpravila postavo, ki je hišnim gospodarjem branila navijati najemnino. Najemniki po mestih, večinoma srednji uradniki, obrtniki in delavci, so zdaj v pesteh hišnih gospodarjev. Menda bodo stanarino za petkrat povišali. Ker je pa vlada le uvidela, da je malo preveč dovoli-

la hišnim posestnikom, in je že slišala mrmranje ubogih najemnikov, je takoj dala razglasiti po fašistovskih listih, naj gospodarji pazijo. V Trstu so hišni posestniki že »prostovoljno« sklenili, da bodo zvišali najemnino le za 20 odstotkov. E, težko je tudi fašistovski vladi, se prikupiti bogatim in ubogim obenem.

Te so prave.

Vrhovni svet fašistovske stranke je ukrenil, da bodi uradna fašistovska himna — že znana »Giovinezza« — za velike. Za male pa »Inno Ballila«. Te se bodo poučevale tudi v šolah.

Grški kralj v Postojni.

V torek zjutraj se je pripeljal preko Benetk bivši grški kralj Jurij v Postojno. Ogledal si bo postojnsko jamo.

Jugoslovanski državni dolg.

Jugoslovanski finančni minister Stojadinović se pogovarja v Ameriki, kako bi plačala Jugoslavija svoj vojni dolg. Amerikancem je dolžna Jugoslavija 64 milijonov dolarjev. Francozom pa menda trikrat toliko.

»Redukcija«.

To je tista beseda, ob kateri vstrepeče vsaka uradniška para v Jugoslaviji. Vlada je namreč prišla na misel, da bo dosti prihranila, če začne nekatero uradnike odpustiti 5058 uradnikov. Kam bodo ti šli kruha iskat, jim niso povedali.

Kolinski Dom v nevarnosti.

Komu ni znana slavna gotška stolna cerkev v Kölnu, staroznanem Kelmorajnu? Ta veličastna hiša božja je zdaj v nevarnosti, da se podere. Nemci so se takoj zganili, da ohranijo svoj najbolj znameniti spomenik. V zbornici so zahtevali, naj da vlada podporo, da bodo umetniki rešili kolinsko stolnico.

Mestne novice.

Občni zbor »Mladike«.

Danes zvečer ob 8. uri in pol bo imela »Mladika« svoj redni letni občni zbor. Člani so vsi dolžni priti! Prijatelje naše prosvete pa tudi vabimo.

Udruženje vojnih invalidov v Gorici.

V nedeljo dne 24. t. m. dopoldne je imelo »Udruženje vojnih invalidov v Gorici« svoj redni občni zbor. Vršil se je v prostorih mestne palače na Corso Verdi. Vdeležilo se ga je precej članov iz mesta in okolice. Radi velikega snega in mraza ga, žal, ni posetilo mnogo vojnih poabljenecv iz oddaljenejših krajev dežele. V novi odbor so bili večinoma izvoljeni enoglasno stari odborniki in sicer sledeči gospodje: Morassi Gino, dr. Grusovin Ivan, Mul-toni Al., Grusovin Guido, Kulot Mihael, Pasliani Lucijan in Eriko Josip. Namestniki so: Livellara G., Fedan Oskar, Janke Josip. Revizorji: Humar Franc in Vismar Edward. Na zborovanje so prišli tudi delegati iz Trsta. Načeloval jim je gospod Guido Zlatoper, ki je pojasnil smernice in pomen celokupne organizacije. Pozival je prizadete, da naj se vpišejo v društvo, ki ima velik pomen in uspeh. Organizacija dela za svoje člane brezplačno, daje nasvete, piše prošnje in napravlja rekurze za malenkostno članarico 6 lir na leto. Kdor plača 12 lir dobi še mesečno glasilo vojnih invalidov »Il Bolletino« iz glavnega urada v Rimu. Vsi tisti, ki so že vpisani v organizacijo in tudi tisti, ki mislijo pristopiti, naj prinesejo na tukajšnji urad v ulico Morelli št. 26 svojo sliko. Napravila se jim bo potem knjižica v obliki kot jo imajo železničarji. S temi bukvicami imajo povsod prvenstvo, bodisi pri potovanju, bodisi pri iskanju dela. Vse druge informacije dobe prizadeti na zgornjem uradu vojnih invalidov v Gorici.

GOSPODARSTVO.

Kako močno je že združništvo?

O združništvu se posebno zdaj, ko se širi po živinorejskih krajih gibanje in zanimanje za mlekarne, dosti govori. Večina naših gospodarjev si je že na jasnem, da je le v združništvu gospodarska moč. Dosti jih je pa še, posebno med delavskimi sloji, ki iščejo pomoči vse drugod kakor pa tam, kjer jim je najbolj blizu. Zato priobčujemo zelo zanimivi in poučni članek o moči združništva pri nas in pri sosedih, ki ga je objavil zadnji »Gospodarski list«:

Ni še preteklo 100 let, odkar je bila ustanovljena prva združna organizacija, vsled česar ni čuda, ako še marsikatera zadruga danes tava negotovo v bodočnost. A že slika združništva v naši deželi nas lahko prepriča, da je združništvo koristna ustanova, ki bo prej ali slej zavladovala v vsem gospodarstvu.

Uspeh združništva v naši deželi opazimo predvsem v denarnem združništvu, ki je rešilo naše kmetško ljudstvo spon vaškega oderuštva. Da je bilo združništvo nujno potrebno, to dokazuje število naših posojilnic. Danes imamo v naši ožji domačiji že skoraj 200 posojilnic, to je za vsako občino po ena.

Konsumno združništvo se danes tudi precej razvija. Vedno več je konsumnih zadrug in one, ki imajo poštene in sposobne voditelje, izoborno uspevajo.

Ena najvažnejših panog našega združništva je danes mlekarstvo združništvo. Mlekarske zadruge se ustanavljajo kot gobe po dežju in danes jih je v naši domačiji že okoli 90.

Tudi obrti se je združništvo oprijelo in za zgled lahko navedemo dve živi združni organizaciji, in sicer Čevljarsko zadrugo v Mirnu in Kasičevsko Tiskovno društvo v Gorici, ki ima danes v Gorici največjo knjigarno in najboljše opremljeno tiskarno.

Drugih vrst zadrug ne bomo navajali kljub temu, da so nekatere zelo važne, kot elektrostrojne zadruge, kletarske zadruge itd.

Imamo veliko število zadrug, a vsa ta vkupnost zadrug še ne zavzema tako odličnega mesta v našem gospodarstvu, kot ga zavzema združništvo v drugih državah. Pogledimo samo par primerov:

Na Angleškem je približno 10 milijonov družin. Od teh 10 milijonov družin kupujejo 4 milijoni vse po-

trebščine pri združni organizaciji, ki ostaja iz 1500 konsumnih zadrug. Vse te zadruge prodajo letno za približno 1/4 milijarde šterlin blaga, kar pomeni v naših lirah letno 30 milijard lir. Angleško konsumno združništvo si je ustvarilo posebno nakupovalno centralo, ki kupuje vse blago za včlanjene zadruge. Ker ta centrala lahko z gotovostjo računa na odjem blaga, si je ustanovila najrazličnejša lastna podjetja. Angleška nakupovalna centrala ima lastne mline, pekarije, tvornice čokolade, marmelad in konzerv, lastno tiskarno, lastno tvornico tobaka, lastne tvornice za milo, za sveče, za perilo krtače, klobuke, obleko itd. Ista centrala ima na Danskem lastne mlekarne in tudi lastno brodogradnjo, ki dovažata iz Danske maslo in slanino, iz drugih delov sveta pa zmrznjeno meso, žito in druge potrebščine. Podobne nakupovalne centrale si je ustvarilo združništvo tudi drugod. Mogoče si jih bo tudi naše domače konsumno združništvo.

Združništvo na Francoskem ni tako razvito, kot na Angleškem, a tudi tu imamo nekaj zanimivih organizacij. Tako je 150 francoskih mlekarških zadrug združenih v eno centralo, ki kupuje premog in druge potrebščine za vse včlanjene zadruge, vzdržuje posebne hladilne vagonne za prevoz mleka, masla in sira v Pariz, vzdržuje lastno mlekarstvo šolske preizkuševališčem, organizira razstave mlečnih izdelkov in ima tudi lastno bolniško blagajno za osobe, ki je zaposleno pri včlanjenih zadrugah.

Na Češkem je združništvo zelo razvito in tam imajo združne tvornice sladkorja, veliko število tvornic špirita (iz krompirja), itd. itd.

Takih in podobnih primerov bi mogli naštet mnogo, a naj zadostuje. Eno veliko razliko pa vidimo med našim združništvom in združništvom drugod. Dočim je na tujem nosilec združne ideje delavec, ker se upa tako rešiti kremljev kapitalizma, se naš slovanski delavec v naši domačiji za združništvo precej malo zanima. On čaka rešitve od komunističnega marksizma in ne vidi, da so celo ruski boljševiki spoznali, da se kapitalizem more uničiti samo z močnim združništvom in z gospodarsko šolanimi ljudmi.

Združništvo je že danes sila, a še večja bo, ko bodo uvideli vsi zatirani in gospodarsko šibki, da je le v slogi moč.

Čitajte, širite, naročajte
»GORIŠKO STRAŽO«,
ki je najbolj razširjeni slovenski list na Goriškem!

Kaj je novega na deželi?

Miren.

»Slovensko izobraževalno društvo« v Mirnu vprizori v nedeljo 31. t. m. ob 4. uri popoldne »Babilon«, zelo veselo in dostojno komedijo. Pridite, ne bo vam žal.

Štandrež.

Dne 2. februarja t. l. na svečnico ob 4. uri popoldne se bo vršil v gorjenjih prostorih Molarjeve gostilne jubilejni občni zbor »Bralnega in pevskega društva« o priliki tridesetletnice njegovega obstoja. Na dnevnem redu je razen običajnih poročil, tudi poročilo o predvojnem in po vojnem delovanju društva. Med po-

sameznimi poročili se bodo izvajale naše domače pesmi. Pričakujemo obilne udeležbe.

Oslavje.

Prosvetno društvo »Soča« se zahvaljuje vsem, ki so pripomogli, da je nedeljska prireditev povoljno uspela. Posebno se zahvaljuje števerjanskemu in podgorskemu društvu za tako obilno vdeležbo.

Odbor.

Sv. Križ pri Ajdovščini.

Dne 5. februarja vsakega leta se bo vršil v S. Križu dobro vpeljani in obiskovani živinski in kramarski sejem. K obilnemu obisku tega sejma vabi županstvo.

Kamnje.

Smrt pobrati pod lopato, kar rodil je beli dan... Kamensko faro je letos smrt že šestkrat obiskala. Lotila se je moriti kar mlada življenja. Tako je vtrgala nadebudno cvetko, 14-letno Vidko, hčerko vrhovinskega župana Pirjevca. Sošolke so ji solznih oči pevale pri sv. maši in ob odprtem grobu. Družini naše sožalje! — V Potočah je preminul 22-letni mladenič Anton Bizjak, ki je dva dni pred smrtjo zbral krog svoje bolniške postelje vaško mladino ter ji izročil prelep testament: »Tovariši in prijateljice moji! Varujte si zdravje, delajte po svojih močeh in — molitel!« Blag mu spomin! — V Vrtovinu je z zdihljajem na ustnih: »Srce Jezusovo, usmili se me,« zatislil oči Jožef Mozetič. Bil je miren in pri vseh priljubljen mož — grobokop, ki je moral tudi sam v grob. Svetila mu večna luč!

Idrija ob Bači.

Dne 24. t. m. se je zgodila pri nas nesreča, ki je pretresla vso vas. Naš dobroznani mlinar na Idriji Matija Maver je šel nekaj popravljat k vodi, ki se steka na kolesa. Pri tem je nesrečno padel po glavi med ožino roj in si ni mogel več pomagati. Dohitela ga je tam smrt. Pokojnik, ki je dosegel starost 65 let, je bil splošno spoštovan in značajan mož. Pokoj njegovi duši! Nagle smrti, varuj nas, Gospod!

Idrijske novice.

V nedeljo, dne 17. t. m. je priredil pevsko-godbeni odsek »Kat. del. družbe« v Idriji glasbeno dramatično večer v rudniškem gledališču. Mešani zbor je zapel tri pesmi, orkester je zaigral 5 koncertnih kosov, nato se je igrala burka »Gospod postajenačelnik«. Občinstvo se je jako dobro zabavalo, bil je res pravi večer smeha. Igra je iz češčine prevedel zgalniški paz. nam. Ivan Kanduč. Igralci so izvršili svojo nalogo prav povoljno.

Opozarjamo že danes, da priredi »Kat. del. družba« v soboto 6. in v nedeljo 7. februarja J. Štoka »Moč uniforme« z orkestrom svojega odseka.

Jugoslovanski semenski krompir!

Prispel bo v Italijo v dobi od 15. februarja do 31. marca t. l. Cena na debelo bo 80 do 85 L za 100 kg, na drobno pa 85 do 90 L franko Gorica.

Ker je dovoljena za uvoz samo omejena količina krompirja, naj ga kmetovalci takoj naroče pri

Združni zvezi v Gorici

Corso Verdi 37

Listnica uredništva.

Jamlje: Zadeva je preveč osebna in bi je čitatelji ne razumeli. Prosimo za kaj drugega.

Iz širokega sveta.

Zemeljski »ringelšpil«.

Že iz šolskih klopi nam je znano, da se zemlja suče okrog svoje osi od zapada proti vzhodu. To sukanje je pa prav za prav blazno vrtenje. Če stojiš na ravniku se zasučesh v 1 sekundi za 465 metrov. V naših krajih se vrti ta »ringelšpil« s hitrostjo kakih 300 metrov v 1 sekundi.

Tatvine na razstavi.

Na veliki umetniški razstavi v Floridi so tatovi odnesli najbolj dragocene starinske slike. Baje so bile vredne 250.000 dolarjev. Njihov lastnik je neki bogat italijanski bankir.

Romantičen beg.

Ameriškega vlomilca Harry Elrota je vjela policija. Prisodili so mu visoko kazen in ga vrgli v ječo. Tu se je pa tako lepo obnašal, da ga je poveljnik jetnišnice vzela sebi za slugo. Premetena buča je pa to takoj izkoristila. Ko je zločinec stregel med obedom svojemu gospodarju, je opazil, da visi poveljnikova uniforma zunaj na klinu. Smukne brž v njo, si odpre s ključi vrata in gre mimo straž kot poveljnik na postajo in ni ga bilo več.

Amerikanske novice.

V New Yorku imajo denarni mogotci svojo Metropolitan-opero. V tem gledališču je pa mesto le za tiste, ki imajo ne tisočake, marveč milijone. Najlepša loža stane za celoletne obiske pri opernih predstavah 200.000 dolarjev; to je okroglo 5 milijonov lir! To se pravi po domače denar z vevnico razsipati.

Poljske zahteve.

Poljaki že nekaj časa sem silovito živahno zahtevajo, naj se jim da stalno mesto v Zvezi narodov. Pravijo, da so oni po vsej pravici velesila in da morajo biti enako pošteti kot Nemčija, ki bo zdaj vstopila v Zvezo narodov.

Dolgi lasje so zmagali.

V angleškem mestu Sussexu je prišel mladi ženski svet na izvirno idejo. Zbrale so se kratkolasko (bubikopf) na enem koncu vrvi, dolgolasko na nasprotnem; in so vlekile. Zmagale so tiste z dolgimi lasmi. Ta neuspeh pa ne bo še ugnal bubiglavic v kozji rog.

Značilen slučaj.

To ni praznoverje; le dober svet bo. L. 1901. so framaconi vsem redovnikom na Francoskem odvzeli premoženje in jih pognali boste na ulico. Njih nepremičnine so kupile po vrsti tri trgovske družbe; vse so šle na boben. Ravnotako tudi zadnja, francoska ameriška družba, ki je imela milijone kapitala.

Pet kvartavcev še enega petelina ne preredi.

V Angliji je slovel neki Artur Bower. Pa ne kot umetnik ali znanstvenik, marveč kot dober in strasten kvartač in igravec na hazardne igre. Nekoč je v eni noči priigral poldrug milijon dolarjev! Toda milijonarja je strast v igri gnala naprej, dokler ga niso pred kratkim našli na londonski ulici v cape zavitega. Bogati igralec Bower je umrl kot berač, kot tisoče takih, ki so hodili isto pot.

Dežela brezvercev.

Neki protestantski list poroča o verskih zadevah v Kaliforniji. Pri štetju so dognali, da se je večina mož in fantov izjavila, da ne pripadajo k nobeni veri. Le majhen del je katoličanov. Kaj naredi kalifornsko zlato!

Dva rodova.

Slavni francoski romanopisec Aleksander Dumas je bil iz rodbine, ki je imela zamorce za prednike. Pri nekem prepiru mu zabrusi njegov nasprotnik v obraz: »Zamorcel!« Dumas pa mirno odvrne: »Saj je res; moj praded je bil pa opica. Moj rod začne ravno tam, kjer se Vaš neha.«

Se splača.

V Ameriki se splača pisateljska obrt. Pred kratkim je spisala pisateljica Hurst novelo, za katero so ji plačali po 25 dolarjev za besedo. Cela reč ji je vrgla okroglo 50.000 dolarjev. Našim pisateljem se lahko sline cede.

Ples v vlaku.

Da ne bo ameriškim bogatinom na vlakih dolgčas, so si še nekaj zamislili. Inženir Yarow je iznašel posebne vagon, kjer se sunki nič ne občutijo. Te vagonne so priredili za plesne dvorane. Vlak bo torej dirjal po ameriških prerijah, v vagonih pa bodo lepo plesali kot v hotelu sredi New Yorka.

Iz narave.

Padavine.

Vso vodo, ki jo rabijo živa bitja na zemlji, dobivajo iz oblakov. Dež pada in blagoslavlja setve in žetve. Če bi ves dež, kar ga v enem letu pade na zemljo, ostal na svojem mestu, bi stala voda po celem svetu 75 cm visoko. Po nekaterih krajih ga pade še več. Največ pod Himalajo v kraju Čerapundžiju. Tam ga imajo na leto celo do 14 metrov! Pri nas imajo Tolminci največ dežja. Če bi ves dež ne odtekal, bi v par letih bili že hribje pod vodo. Toda k sreči je narava tako uredila, da se voda odteka v potoke, reke in morja. Odtod zopet izhlapeva v oblake in se ponovi večni vodni krogotok.

Ali poznamo že ves svet?

Splošno se misli, da je raziskovalčeva noga že stopila na vse točke naše zemlje. Temu pa niti od daleč ni tako. Okrog severnega tečaja je še za 3 do 4 milijone kvadratnih kilometrov neodkrita sveta; okrog južnega tečaja pa kar za 13 milijonov. Skupaj torej še celih 17 milijonov kvadratnih kilometrov; to je skoraj za dve Evropi.

Hitrost vetrov.

Angleški admiral Beaufort je izračunal, kako naglo vihrajo vetrovi preko zemlje. Slab veter naredi v 1 sekundi 3 metre; srednje močen 6 metrov; močan že 10 metrov; vihar premeri v 1 sekundi pot 18 metrov; orkan pa kar 40 do 50 metrov.

Valovi.

O hitrosti in višini imamo često zelo nejasne pojme. Ko razsaja na morju orkan, tedaj se premikajo valovi z brzino 24 m v sekundi. Kot zelo hiter brzovlak. Visoki so pa največ 15 metrov, 8 do 9 metrov visoki valovi so redki. Običajni so po dva do štiri metre visoki. Pa že taki so zelo nevarni.

Mraz in topolta

Najbolj mrzel kraj na svetu ni kot bi kdo naivno menil severni tečaj, marveč kraj Verhojansk v Sibiriji. Tam kaže toplomer povprek 70° C pod ničlo. Torej desetkrat toliko kot pri nas, če je najhujši mraz.

Najbolj toplo pa zopet ni na zemeljskem ravniku, ampak dosti

bolj severno. In sicer kaže toplomer v Jakobadu v prednji Indiji in v Salabu na severozapadu Sahare okroglo 50° C nad ničlo.

Morje in kopno.

Glavno na zemlji je voda. Suhe zemlje je komaj majhen del. Morje pokriva skoraj trikrat toliko površja kot suha zemlja. Ali v številkah povedano: morja je 361 milijonov kvadratnih kilometrov, suhe zemlje pa le 149 milijonov. Če bi vse hribe in gore pogreznili v morskazbrzdna, jih še od daleč ne bi napolnili. Morje bi stalo potem le 240 metrov višje in bi okrog in okrog zalivalo našo zemljo.

Največje globine.

V starih časih so pravili, da morskazbrezdna sploh nimajo dna. Imeli so najstrašnejše predstave o živih nestvorih v teh globinah. Šele pred dobrimi 70 leti so začeli kaptani meriti globino morskih kotanj. Najbolj globoko mesto jim je pokazala svinčnica v Tihem oceanu, severno pri otoku Mindando v Filipinskem otočju. Tu je morje globoko 9780 metrov. Lepa globina. V Indijskem oceanu so dosegli dno šele v globini 7000 metrov, v Atlantskem oceanu pa pri Portorici v globini 8500 metrov.

Valuta.

Dne 28. januarja si dobil:

za 100 franc. frankov	91.75 do 93.50	Lir
za 100 belg. frankov	112.25 do 113.—	Lir
za 100 švic. frankov	477.— do 479.—	Lir
za 100 češ.-slov. kron	73.25 do 73.75	Lir
za 100 dinarjev	43.70 do 44.—	Lir
za 1 šterling	120.52 do 120.67	Lir
za 1 dolar	24.70 do 24.80	Lir
Novci po 20 frankov	94.— do 97.—	Lir
za 100 avst. kron	0.0345 do 0.0350	Lir

Benečijske obveznice 67.35.

Oglas. — Županstvo občine Sv. Križ pri Ajdovščini razpisuje službo občinskega tajnika. Nastop takoj. Plača po dogovoru. Strojepisci imajo prednost. Zahteva se znanje uradnega in slovenskega jezika v govoru in pisavi. — Prošnje s predpisanimi prilogami je treba vložiti do 10. februarja t. l. na županstvo. Prosilci naj se osebno predstavijo.

Kanarčke pristne (Harzseifert, Edelroller) izvrstne pevice; samice za plemo prodam. Sv. Peter pri Gorici, Vertojbenska cesta 199.

Izginil je neznan kam 14-letni deček Božidar Plesničar iz Voglarjev. Oblečen je v temno-rujave hlače, jopič siv, klobuk tudi siv. — Je okroglega života, majhne postavne, črnih oči in kostanjevih las. — Kdor bi o njem kaj vedel, naj takoj sporoči očetu Rfaclu Plesničar, Voglarji 39, Trnovo pri Gorici.

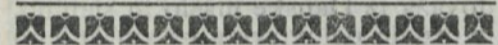
Naznanjam slav. občinstvu v mestu in na deželi, da odprem

BRIVNICO

s 16. februarjem 1926 v hiši Fiegel, Piazza della Vittoria št. 12 v Gorici.

Za obilen obisk se priporoča

Anton Pucelj, brivec.

MNOGO POSESTEV IN HIŠ

manjših in večjih v županiji Banjaluka prodaja se pod jako ugodnimi pogoji. — Točne podatke daje:

MORAVA

bank. agent. in komis. družba, Banjaluka - Kralja Alfonza ul.

ZOBOZDRAVNIK

Dr. L. MERMOLJA

špecialist za ustne in zobne bolezni, ordinira

v GORICI na Travniku 5/II.

od 9. do 12. in od 3. do 5.

Stolpne ure

najmodernejšega sistema ki se navijajo vsa kih 8 dni imam v zalogi

Franjo Štolfa, urar
Komen na Krasu

Plačam najvišje cene za kože lisic, podlasic, kun, zajcev, mačk, veveric, jazbecov i. t. d. i. t. d. Prodajam PASTI in POSEBNO MESO za lov na divjačino.

Delavnica za strojenje in barvanje — Nihče nima pravice kupovati zame

WALTER WINDSPACH
GORICA - Via Carducci 6 - GORICA

Pozor na izpremenjeni naslov!

CASSA DI RISPARMIO
unita al Monte di Pietà di Gorizia
di fondazione conte Thurn

Objava

Z namenom, da more bolje ustrezati svoji klienteli, objavlja podpisana CASSA DI RISPARMIO unita al Monte di Pietà di Gorizia di fondazione conte Thurn (**Goriški Mont**), da uraduje za stranke od novega leta dalje tudi popoldne vsak delavnik, razen sobot, in sicer od 3. do 5. ure in je tudi vsled na novo uvedenega izboljšane književodstva omogočeno brzo poslovanje.

V Gorici, dne 23. januarja 1926.

Ravnateljstvo.

Okvirje za sviloprejo

rabljene prodaja trvdka

ŽNIDERSIC & C.o

v Ilirski Bistrici (Bisterza)

VACLAV BENEŠ - TŘEBÍZSKÝ

Dve povesti

Karlštejskega vrana

Iz češčine prevlel dr. Fran Bradač.

Gospod Sektator je vstal in napravil nekoliko korakov po sobi. Čelo se mu je nekam zamračilo, tudi pepelnate obrvi, ki so bile zrastle od obeh strani, so se razširile. V takih trenutkih je bil obraz gospoda Sektatorja nepopisno grozen.

»Ne vem; res ne vem! — Butlerjev sin.«

»Da; grofa Clenomore — Clenobuch.«

»Na Butlerjevem rodu lepi kri!«

»Na katerem rodu pa ne bi danes lepela kri, oče?«

Starejši sin je izgovoril to vprašanje s čudnim glasom, toda gospod Sektator — kakor da ne slišil — Butlerjev rod ne dočaka dveh pokolenj!

»Enega pa še vendar dočaka.«

Mlajši sin se je lahko nasmehnil.

»Butlerjem se pošten človek izogiblje.«

»Oho, oče! — Premisli, kaj si rekel, in vdrugič naj ne uhajajo take besede iz tvojih ust! — Mar sta tvoja sina nepoštena?«

Starejšemu je ob boku zarožljala dolga konjeniška sablja.

»Sicer pa menda nočeš biti, oče, baš danes tako ozkosrčen in ve-

sten? — Toda živel si doslej in živíš še vedno v družbi častitljivih praških očetov! — Večkrat sem o njih čul, da znajo napraviti iz živega vruga v kratkem času angela in jagenjčka, ki ne zna, tudi če bi hotel, odpreti ust, naj ga strižejo, kakor hočejo!«

Gospod Sektator je zopet nekolikokrat molče premeril sobo.

»Kaj nas briga, če se drži njihovega grba Valdštajnska kri! — Kaj je komu mar, če ima drugi kri na vestil!«

»Naj pride!« je zamrmral gospod oskrbnik.

»Malo praznoveren je; toda tu, menim, bo našel dovolj predmetov, ki bodo zadovoljili njegovo dušo. — Ali nimate tu relikvij svetnikov?«

Gospod Blasius Sektator se je ustavil in že so se mu odpirala usta, kakor da hoče sina pokarati zaradi teh besed; toda molčal je. Ko bi bil kdo skrbno opazoval te tri obraze, bi se bil začudil, kako so si vsi podobni do zadnje poteze; samo leta so delala razliko med njimi.

* * *

»Toliko si pretrpel, stari, dobri mož?«

»Toliko, draga duša!«

»Pa da si mogel vendar tu takole živeti?«

»V tujem ozračju bi morda ne bil preživel niti enega tedna!«

Visoki mož s srebrnimi lasmi se je malo pripognil naprej, morda, da se mu ne bi tako bleščalo. Če

se upre solnce v Karlštejski stolp, skoro ni mogoče pogledati proti gradu. Oči se solzijo kar nehote.

Mlada deklica je uprla svoje oči v starca in ga tako sočutno gledala, da rodna hči ne more bolj milo zreti, ako ji oče ali mati pripovedujeta, koliko sta morala izkusiti v minulih dneh, od katerih se sama ne more spominjati niti edinega trenutka.

Starec je bil Budnjanski metlar Žulovec, deklica pa — Kristina, hčerka grajskega oskrbnika.

Starček si je narezal protja na bregu Berounke poln koš, sedel na korenine strohnele vrbe in počival. Tudi tako delo utruji sedemdesetletne kosti. — Žulovec se je polagoma preskrboval za zimo. V tem času je bilo protje najbolj upogljivo in najbolj porabno. Moral je plačevati v grajsko pisarno redno določeno svoto. In od njegovega zaslužka mu je še ostajalo komaj toliko, da je za silo živel. Mnogokrat je prehodil pet, šest vasi in ni ničesar prodal.

S Kristino sta se poznala že mnogo let; niti vedel ni, kako da se je nanj navezalo to gosposko dete. In danes bi že skoro ne mogel živeti brez nje. Če je ni bilo k njemu, se je vedno oziral, ali ne prihaja že pod Plešivcem. In če kdaj ni mogla priti, mu je nekaj manjkalo. Niti pletenje mu ni šlo od rok; vsak hip se mu je izmuznilo protje iz rok. Tudi vozli niso bili tako trdni, in če je prišel kam vdruči, so mu to očitali.

Kristina mu je često tudi pomagala in roki sta ji kar igrali. Znala je pokladati prote drugega zraven drugega, kakor da je to prej odmerila.

In metlar Žulovec ji je pravil pravljice; toda resnica je bila v njih za vsako tretjo besedo. Kristini se kar ni hotelo iz njegove kože. In kaj šele, ko so se nekega večera odprla vrata in se je pojavil na pragu prav tako visok mož, kakor ta starček, samo da je bil skoro petdeset let mlajši; širokokrajni klobuk je imel potisnjen nizko na čelo in je bil popolnoma zavrt v plašč. Bliskoma je skočil k Žulovcu, pritisnil njegovo staro koščen roko na svoja usta, potem pa je vprašajoče pogledal hčerko gospoda grajskega oskrbnika, da jo je oblila rdečica, kakor če začno v prvih jesenskih dneh rdeti jabolka.

»Odkod si se vzela, sinko moj?« je zaklical starec svojemu sinu v pozdrav, solze so mu zalile oči in privil ga je na svoje zveste, očetske prsi. To je bil čisto drugačen sprejem, čisto drugačno svidenje očeta s sinom, nego smo videli pravkar v sobi na Karlštejnu!

Kristina je vstala, rekla z Bogom in od tega trenutka je pustila tu pod to skodlasto streho, v tej revni bajti vse — vse, tudi svoje srce.

Kristina je videla Žulovčevega sina odsihdob večkrat; nekoč ga je vprašala celo po svojih bratih, češ, da služita v cesarski vojski in da sta oba ritmojstra.

(Dalje.)